

*HTM lijn 19, een Haagse tramlijn die nauwelijks in Den Haag komt!
Ypenburg, 16 maart 2017, foto: Erik Herbschleb*

PROGRAMMA EERSTE HALFJAAR 2019

NVBS - AFDELING DEN HAAG

-----
14 januari 2019

Spoorwegen op de landkaart en Tien jaar SNE

Ronald Bokhove

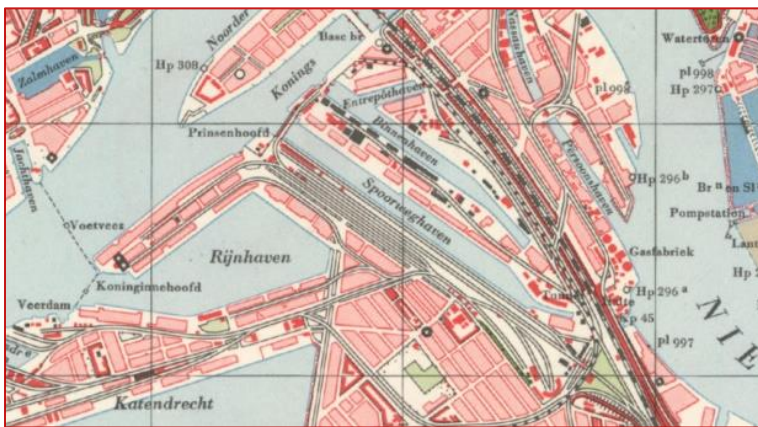
In december 2017 stond dit programma ook al op de agenda. Toen kwamen wegens extreme weersomstandigheden ('code rood') slechts 13 bezoekers opdagen en werd – mede daarom – slechts de helft van het geplande programma gepresenteerd. Vanavond gaat Ronald in de 'herkansing'.

Voor de pauze laat hij de wisselwerking tussen spoor en kaart zien met vele voorbeelden uit binnen- en buitenland. Met de komst van de spoorwegen verandert het kaartbeeld: lijnen, emplacementen en stations krijgen een plek, als onderdeel van de topografie, als hulpmiddel bij het plannen van een rit of als opwarmertje voor een

onvergetelijke reis.

Thematische kaarten verbeelden opkomst en soms ondergang van het spoor en verklaren ruimtelijke verschijnselen waarin het railvervoer een rol speelt. U gaat het vanavond allemaal zien, want een kaartje zegt meer dan duizend woorden.

Na de pauze kunnen we lekker wegzakken als dezelfde presentator een visueel overzicht geeft van tien jaar NVBS-excursies tussen 2007 en 2017. Hij heeft als reisleader bij de SNE vele tochten georganiseerd, maar hij laat ook opnamen zien van excursies die door zijn collega's zijn geleid. Dat betekent beelden uit verre landen als Bangladesh, Zuid-Korea, Taiwan en Syrië. Maar we blijven ook dichterbij huis als we gaan spoorzoeken in het Westland, op Koninginnedag de Rotterdamse haven bezoeken of in de sneeuw naar Stadskanaal zwoegen. En wie weet zet het u wel aan om zélf eens aan een NVBS-excursie deel te nemen. Of behoort u al tot de groeiende schare enthousiaste deelnemers?

Rotterdam Zuid op de kaart

Koninginnedagrit 2011 met DE2

-----
28 januari 2019

Zwitserland: Land van spoor- en tramlijnen

Bas Schenk

Zwitserland is een land van spoor- en tramlijnen bij uitstek. Naast een uitgebreid netwerk van normaal- en smalspoorlijnen kent en kende het land een keur aan lokale en interlokale tramlijnen. Vooral in de wereld van de interlokale tramlijnen is in de laatste decennia veel veranderd. Nogal wat tramlijnen zijn opgeheven, maar een aantal lijnen is hieraan ontsnapt en flink gemoderniseerd. De ontstaansgeschiedenis als tramlijn is vaak nog te herkennen, maar in een aantal gevallen zijn de lijnen uitgegroeid tot een waar spoorwegbedrijf. Het gevolg daarvan is dat de grens tussen spoor en tram in Zwitserland niet altijd makkelijk te trekken is. Ook het gebruik van het materieel kent in de loop van de jaren zijn wisselingen, waardoor het karakter van een bedrijf meer een spoor- dan een trambedrijf is geworden, of andersom. Over dit grijze gebied van tramlijnen in Zwitserland zijn vele presentatie-avonden te vullen. Daarom zal een (willekeurige) selectie van bestaande en intussen opgeheven interlokale trambedrijven van Noordoost- tot Zuidwest-Zwitserland het witte doek passeren, met plaatjes in zwart-wit en kleur uit de jaren 60 tot en met de toestand in de 21ste eeuw. De (inter)lokale tramlijnen van de grote steden bewaren we voor een andere keer.

*De interlokale tram Schaffhausen - Schleithelm werd in 1964 door bussen vervangen.
Foto: Hans Oerlemans*

-----
11 februari 2019

Stoom van Alaska tot Vuurland Cees Sinke

Aan de hand van een aantal reizen bezoeken we diverse spoorlijnen op het Amerikaanse continent. Onze reis begint bij de White Pass & Yukon Railway in Alaska, die van de kust via een bergtraject op smalspoor toeristenvervoer met stoom en diesel aanbiedt. Op Vancouver Island bezoeken we de Alberni Pacific Railway en de museum houtzagerij. Rondom Mount Rainier zien we de verschillende soorten Shay stoomlocomotieven in actie. Na dit stoomgeweld zakken we af naar Brazilië waar de Donna Teresa Cristina smalspoorlijn in het zuiden van dat land wordt bezocht met de inzet van drie verschillende stoomlocs in kolenvervoer. Als afsluiting een bezoek aan La Trochita in Patagonië (Argentinië) met smalspoorstoom in een ruig en onherbergzaam landschap, met als afronding de 500 mm smalspoorlijn bij Ushuaia op Vuurland. Een programma met vele verschillende soorten landschappen en stoom.

Smalspoor kolenstoom in Brazilië bij de Donna Teresa Cristina. Foto: Cees Sinke

---

25 februari 2019
'Deep Purple Steam'
Ton Pruissen

De presentator van vanavond meldt ons als volgt:

Het is zomer 1972. In de studentenflat waar ik woon zie ik Jan in de hal. "Ha Ton", zegt hij. "Moet je even meekomen, ik heb muziek die goed bij jouw treintjes past." Op zijn kamer de LP "Deep Purple in Concert with Royal Philharmonic Orchestra" opgezet, koptelefoon opgezet - en ik zag onmiddellijk de film voor mij die ik moest maken.

Nadat ik de muziek door en door kende ben ik op een goede avond met filmmontage begonnen, zonder computer maar met schaar en filmkit. Na een avond beeldjes tellen was er ongeveer twee minuten klaar. Ik draaide het af, het effect was verpletterend. Ik sloot mij op in mijn kamer, gordijnen dicht, en in een roes heb ik de film "Deep Purple Steam" gemaakt. Mijn huisgenoten zorgden voor de catering. Na vele vertoningen belandde de film op een plank, om afgelopen zomer uit haar Doornroosjeslaap te worden gewekt. Met de nieuwste software heb ik de film opnieuw laten scannen, digitaal gerestaureerd en opnieuw in elkaar gezet. Het resultaat kunt u deze avond zien - en horen!

Wat is er deze avond verder nog te zien? Dat weet ik nu nog niet, laat u verrassen!

-----
11 maart 2019

**Bovenleiding in Nederland, 1924 -1966: *‘Van puddingen, portalen en perikelen’*
*Jan Tromp***

Na de Eerste Wereldoorlog was men van plan om de treindienst op de Oude Lijn te versnellen. Er werd vanwege het succes van de Hofpleinlijn gekozen voor elektrificatie. Na uitvoerige studies over de te gebruiken stroomsoort werd in 1924 met een proefbedrijf tussen Den Haag HS en Leiden begonnen. Al spoedig was de gehele Oude Lijn onder de draad en in de jaren daarna volgden een aantal zijlijnen. In 1938 was het al mogelijk om elektrisch naar Arnhem en Eindhoven te rijden. Na de Tweede Wereldoorlog was hier vrijwel niets meer van over. In een recordtempo werd dit elektrische net weer opgebouwd en in het begin van de vijftiger jaren waren zowel het Noorden als het Oosten en Zuiden per elektrische trein bereikbaar.

Dit verhaal wordt aan de hand van historische foto's uit vele archieven verteld, waarbij ook ingegaan wordt op oorlogsschade, de Watersnoodramp en de wijze van aanleg en constructie.

Den Haag HS, 1931, Foto: collectie SNR.

-----
25 maart 2019

Strassenbahnen im Wirtschaftswunderland

Marco Moerland

Kort na afloop van de Tweede Wereldoorlog keerde de tram terug in het verwoeste Duitsland. Terwijl de steden nog in puin lagen, tingelden de trams alweer door de straten. In een fascinerend hoog tempo herstelde de in 1949 opgerichte Duitse Bondsrepubliek zich van de oorlogsschade. Gelijktijdig met de toenemende welvaart verdween de tram uit de kleinere steden. In dezelfde periode vervingen busdiensten de elektrische streektrams op de interlokale verbindingen. In de Jaren van het Wirtschaftswunder reizen we aan de hand van zwart-witbeelden van Flensburg in het noorden naar Freiburg en Lörrach aan de Zwitserse grens. We bezoeken bekende maar ook bijna vergeten trambedrijven. Herstelde oude tweeassers, op dat moment nieuwe KSW- en Aufbau-trams, maar ook de eerste moderne Grossraum- en gelede wagens zorgen voor een aangename variatie in het tramlandschap.

Wuppertal, Neviges, ca. 1950

---

8 april 2019

Van sneue lijntjes en verdachte dijkjes
Victor Lansink en Michiel ten Broek

Een opgeheven spoorlijn kan al jaren geleden opgebroken zijn, maar nooit verdwijnt hij helemaal uit het landschap. Onder dat motto belichten de presentatoren, auteurs van de *Atlas van de Verdwenen Spoorlijnen* en makers van de website *Railtrash*, een aantal bekende en minder bekende binnen- en buitenlandse voormalige spoorlijnen. Wat is hiervan in het landschap nog terug te vinden? Met actuele beelden en historisch fotomateriaal nemen zij ons mee op een speurtocht door dit deel van de spoorweghistorie. Aan bod komen Nederlandse lokaalspoorwegen en lijnen van internationale allure, zoals de NBDS-lijn. Verder laten Michiel en Victor hun licht schijnen over enkele spectaculaire en militair-strategische, maar niettemin verdwenen spoorlijnen in Duitsland en Frankrijk en vertellen ze over hun onderzoeksmethoden.

De oude Rijnbrug bij Wesel is gedeeltelijk terugveroverd door de natuur.
Foto: Victor Lansink

---

29 april 2019

Herinneringen van een 'spoorjongen' 1948-1955 (en 2018)
Hans van Lith

Als je al jong weet dat je bij 'het spoor' wil, liggen veelvuldige bezoeken aan het Amsterdamse Centraal Station en later aan Den Haag SS en elders al snel voor de hand. En als dat gebeurde in de jaren kort na de oorlog, was de stoomtractie nog volop in actie. Hoe ging dat in die dagen, toen er ook niets mócht maar wel veel meer kón? Hans haalt herinneringen op aan zijn jonge jaren en maakt ook nog een sprong naar september 2018.

-----
13 mei 2019

Onbegonnen werk – de RTM 388

Waar begin je aan? – de NZH B412

De HTM ruim 40 jaar geleden

Georg Groenveld

Ruim 50 jaar geleden, om precies te zijn op 22 augustus 1968, vond het transport plaats van het voormalige RTM-rijtuig 388, dat tientallen jaren in Monster had dienst gedaan als noodwoning. De veteraan was door de Tramweg Stichting verworven en werd die dag overgebracht naar het depot in Hellevoetsluis. In het tweede onderdeel voor de pauze wordt uitgebreid aandacht besteed aan de wederopstanding van het NZH-stuurstandrijtuig B 412, dat gedurende 15 jaar in Zeeuws-Vlaanderen als zomerhuis had gediend voor een baron uit Gorssel.

Het programma na de pauze bestaat uit bijzondere HTM-opnamen in de jaren 1977-1979, zoals onder meer opnamen voor de speelfilm "Soldaat van Oranje", de officiële overdracht van rijtuig 756 aan het Nederlands Spoorweg Museum, renovatiewerkzaamheden van de PCC-serie 1100 bij NS in Tilburg en de manifestatie '75 jaar elektrische tractie op het Voorhout'.

De NZH B412 te Leiden-Goederen, zoals hij daar stond van 1973 tot 1976

-----
27 mei 2019

Vijf-landentocht per Pullman
Bert van der Kruk

Het Zwitserse reisburo *Intraflug* was in de jaren zeventig eigenaar van enkele Pullman rijtuigen waarmee exclusieve treinreizen voor spoorwegliefhebbers werden gemaakt.

Uniek en legendarisch was de 11-daagse, 3200 kilometer lange rondreis door vier Oostbloklanden (met als begin- en eindpunt het Oostenrijkse Wenen), met een trein bestaande uit twee Pullman- en twee Mitropa restauratierijtuigen. Via Hongarije en Tsjechoslowakije ging het naar Polen waar destijds een streng fotografeerverbod gold, maar waar nu ineens alles mogelijk bleek en de vele loktypen dit land tot het hoogtepunt van deze reis maakten.

Ook een blik op enkele trambedrijven in de steden waar overnacht werd, ontbreekt niet in dit programma, zoals o.a. in Wenen, Boedapest, Kosice, Lodz, Poznan, Stettin en Dresden.

Met 120 à 130 km/h zorgden de BR 01 en 03 in de DDR voor een belevenis en ervaring van de glansrijke sneltreinjaren van weleer. Wederom via Tsjechoslowakije, waar de 'blauwe papegaai' een hoofdrol speelde, werd Oostenrijk weer bereikt, waar de 55 deelnemers konden terugkijken op een geslaagde en zeer bijzondere reis, waarbij ook enkele smalspoorlijnen werden bereden en waarvoor in totaal 36 verschillende locomotieven, waaronder 25 stoomlocs, in actie kwamen!

Loc Ok22.77 met Pullmanrijtuigen te Choszczno, 7 sept. 1977

